

Jan Grúz

dlouhý život s ptáky

Občas se stává, že se zájem z dětství – v tomto případě o přírodu – může stát celoživotním motivem. Koníčkem, přinášejícím výsledky, za které by se nemusel stydět ani profesionál v oboru. Pan Jan Grúz z Prosečného (ves mezi Lánovy a Hostinným) se pětasedmdesát let věnuje ornitologii, tedy ptákům. Za zásluhy o poznání krkonošské přírody se stal držitelem Ceny ředitele Správy KRNAP za rok 2021. Obdržení ceny ho potěšilo, ale pro ni to vše samozřejmě nedělal – miluje přírodu a její opeřené obyvatele zvláště.

■ **Pane Grúzi, vy jste místní, nebo jste do Krkonoš, jako mnoho dalších, přišel odněkud z větší dálky? Vaše příjmení mi totiž připadá docela neobvyklé.**

Já jsem se narodil v Olomouci a bydleli jsme ve Zborově u Štítů. Je to už Morava, pár kilometrů za hranici Čech... Do Hostinného jsem šel studovat na papírenskou průmyslovku, pak jsem šel na vojnu a nastoupil do práce v Olšanských papírnách – ty jsou čtyři kilometry od Zborova. Pak jsem se asi rok po vojně – to bylo v roce 1957 – oženil. Našlo se místo v Krkonošských papírnách v Hostinném a natrvalo jsem se přestěhoval do Krkonoš. Se ženou, která je odtud z Prosečného, jsem se totiž seznámil už v posledním ročníku školy v Hostinném.

■ **My vás známe po desítky let jako ornitologa, což ale je „jen“ váš koníček. Už jste se zmínil o papírnách – co byla přesněji vaše práce?**

Začal jsem úplně ode dna. Ještě před průmyslovkou jsem začal pracovat v Olšanech u mašiny. Do Hostinného jsem pak nastoupil jako mistr výroby, později jsem dělal vedoucího papírny a nakonec výrobního dispečera závodu; v papírnách jsem zůstal až do penze.

■ **Jak jste se ale jako průmyslovák, technik, dostal k přírodě, speciálně ornitologii?**

Už jako kluka mě bavila příroda, s bráchou jsme máme utíkali do lesa... Kolem Zborova je pestrá krajina, Zábřezská vrchovina. Už asi jako patnáctiletý jsem začal spolupracovat s Akademií věd v Brně – vedl jsem např. takzvané hnízdní karty pro sledování hnízdění. Doktoři Balát a Hudec (nejlepší ornitologové té doby – pozn. red.) mě doporučili jako člena, když jsem ještě jako mladík vstupoval do České společnosti ornito-

logické. Od nich se o mém zájmu dozvěděl doktor Petr Miles ze Správy KRNAP a přitáhl mě ke spolupráci s národním parkem. To bylo na přelomu šedesátých a sedmdesátých let minulého století.

Pak 23. ledna 1975 jsme založili ornitologickou sekci při Správě KRNAP. Zakládajícími členy byli spolu se mnou strážce Karel Ouzký, lesník Mirek Němec, učitel Hlavatý a Petr Miles – bylo nás pět.

V té době dělal doktor Miles kandidaturu – roky našich společných akcí pak Petr Miles využil i ve své kandidátské práci na téma Ptáci Krkonoš. Spolupracovali jsme také na mezinárodní Akci Balt, při které se sledoval tah ptáků. Naší stálou činností bylo sledování výskytu ptáků, zjišťovali jsme nové druhy, kroužkovali jsme. Tehdy se odchytilo velké množství ptáků.

■ **Zabýval jste se i jinými podobnými obory – netopýry, sokolnictvím nebo myslivostí?**

Myslivost jsem dělal 15 roků až do roku 1970. Pracoval jsem v podniku s nepřetržitým provozem a měl jsem rodinu – měl jsem toho tak akorát, jak se říká plný kečky. Ale byla to pěkná doba.

■ **Pane Grúzi, co považujete za své nejzajímavější nálezy, pozorování?**

Neměl jsem nějaké extra objevy, ale dlouhodobě jsem se zajímal o čápy černé – měl jsem přehled o celých Krkonoších a Podkrkonoší. Početnost čápů se stále zvedala – maximální počet byl 37 hnízd v jednom roce; nejvíc jich bylo mezi lety 2000 až 2005, potom to až do současnosti klesalo. Letos vím jenom o čtyřech obsazených hnízdech – jedno na horách, dvě poblíž nás a čtvrté až v Jizerských horách. Během let jsme postavili několik umělých hnízd – dvě i pro černé čápy. Na jednom i hnízdili, druhé ale neobsadili.

■ **Myslím, že jste měl štěstí na dobré spolupracovníky...**

To určitě. Třeba Pepa Kalenský z Lánova, který mi dodával údaje a dokázal se dostat i na jinak nepřístupná místa – byl výborný horolezec. S ním jsme okroužkovali kvanta čápů. Dnes čápy – černé i bílé – kroužkuje Petr Kafka.

■ **Co se týká čápů – jaký je geografický rozsah vaší působnosti?**

Od Bernartic a Rýchor na východě po Jizerské hory – tedy končím Jizerou. Dál na východ se o čápy stará Petr Kafka, zoolog Správy CHKO Broumovsko. Tedy dnes už i „mé“ čápy kroužkuje Petr, já si stále vedu evidenci.

■ **Vedete si statistiku, kolik ptáků jste doposud okroužkoval?**

To vám můžu říct přesně! (*Pan Grúz se otočil ke svému počítači a začal hledat záznamy v aplikaci Rings.*) Dám vygenerovat pře-

↓ Kroužkování čápů černých v Dolní Olešnici, s kolegou Jardou Fišerou (2008)

Pan Grúz drží krok s dobou – jeho domácí ptáčkařský kout je plný techniky

hled: 103 druhy ptáků a 18 145 okroužkovaných jedinců. Od kterého druhu je kroužků nejvíc? Sýkora koňadra 1 700 a víc než 3 000 jiříček. Čápů bílých je 33 a černých 202. Ten systém je jedinečný.

■ **Odkud máte zpětná hlášení o nalezených kroužkovaných ptáčích?**

Je tam třeba Španělsko, Izrael. To jsou čápi černí na tahu, ale i nějaká drobotina. Z okolní Evropy je hodně hlášení. Čápi narození u nás zahnízdili třeba v Polsku u Gdaňsku.

■ **Čemu se nejvíc věnujete v současnosti**

Dřív jsem byl pořád venku v terénu – teď je to s těma mýma nohama horší. Už se nedá běhat – musím autem dojet co nejbliž tomu místu,

kde chci něco podnikat. Mám skřípnutý nerv v páteři, operace není možná. Někdy pak přestávám nohy ovládat – musím být opatrný.

Poslední roky se tedy specializuju na jiříčky. Ale i to je problém – často vás totiž lidi k hnízdu nepustí. Sleduji dlouhověkost jiříček – je nás v republice jen pět, co se tomuhle úkolu věnují. Určuje se stáří, tělesné rozměry, hmotnost... Ale co mě těší, mám rekordní jiříčku – nejstarší v celé republice. Je přímo tady z Prosečného a je jí osm a půl roku. Letos jiříčky přiletěly později skoro o tři neděle.

■ **Pane Grúzi, máte ještě nějaká přání, co se pozorování a výzkumu ptáků týká?**

Já už si žádné velké plány nedělám. Zdravotně už jsem omezený – na ptáky je třeba chodit, chodit, chodit. Jinak jsem v pořádku, ale ten pohyb... Ale dřív jsem se zúčastnil každé větší akce, která se týkala ptáků. Kromě odchytů třeba i akce *Vítání ptačího zpěvu*, kterou jsme ve Vrchlábí zakládali.

Ano, pana Grúze budou někteří z našich čtenářů znát právě z této populární jarní akce, každoročně pořádané Ornitologickou sekcí při Krkonošském národním parku a Českou společností ornitologickou. Jan Grúz po mnoho let stával na konci trasy u rybníka poblíž vrchlabského letiště nebo v zámeckém parku a předváděl odchycené ptáky, které pak nechával dětmi vypouštět na svobodu. Poslední dva roky bývá už jen u kratší trasy ve vrchlabském zámeckém parku, ale stále je aktivní a jeho věk byste mu opravdu neřekli. Narodil se totiž 29. července 1933!

K jeho devadesátinám dodatečně gratulujeme a přejeme, aby s jiříčkami, čápy i dalšími opeřenými přáteli strávil ještě mnoho krásných chvil a let.

Jiří Dvořák

↓ Jan Grúz při jednom z mnoha Vítání ptačího zpěvu ve Vrchlábí, při kterých předvádí hlavně dětským zájemcům své opeřené přátele

